

Desazkunde turistikorantz, turismoaren oinarri kapitalistak kolokan jartzeko

Europa hegoaldean turistifikazioaren aurrean dauden hirien SET sareak topaketa egin du Bartzelonan, apirilaren 25etik 27ra. Turistifikazioak lurralde eta bizitzetan duen eraginaren tamainaz ohartarazi dute: “Ez da turismo handia jasotzen duten guneen arazoa soilik;

sistema ekonomiko baten agerpen bortitza da”. Euskal Herriko hainbat talde eta pertsonak parte hartu dute eta, tartean, Donostiako Bizilagunekin plataformako kideak ere bertan izan gara. Topaketan bizitakoa eta hausnartutakoa jaso dugu lerro hauetan.

ASIER BASURTO ARRUTI

JOAN MATEU PARRA

Apirilaren hondarrean Europa hegoaldeko hamabost hiri eta lurraldetatik heldu ziren Bartzelonara ehun bat lagun, tartean hamabost bat euskaldun. Ez ziren Airbnb-etan ez hoteletan geratu; lagunen, ezagunen eta lagun ezezagunen etxeetan baizik. Ez ziren jaialdi baterako, ezkongai baten despedidarako edo norberaren mapamundian ixa bat marrazteko joan. Hartzera eta ematera joan ziren, euren sorlekuetan pairatzen dituzten egoerak hobetzeko ideiak, ezagutzak eta indarrak elkartrukatzerako. Europa hegoaldean turistifikazioaren aurrean dauden lurraldeen topaketan parte hartzerako joan ziren.

Jardunaldia hasi aurreko goizean, SET sareko kideek prentsaurrekoa eskaini zuten Sants auzoko La Comunal espazioan, topaketaren zergatiak eta parte hartzaileen aldarrikapen komunak jendaurrean helarazteko; manifestu bate-

ratua irakurri zuten katalanez, gaztelaniaz eta ingelesez. SETeko kideek salatu zuten turismoaren hazkunde mugagabeak eguneroko bizitzan ondorio larriak dituela, eta “jendea pobretzen duen erauzketa-industria” dela. Ohartarazi zuten hirien turistifikazioaren ondorioz auzo askotan etxebizitzak, eta bereziki alokairuak, garestitu direla eta bizilagunak kanporatzen ari direla. Turismoa ingurumenarentzat ere kaltegarri dela azaldu zuten: “Planetaren berotzearen erantzule diren isurketen %9 eragiten ditu, eta energia eta baliabide naturalei dagokienez, lurraldearen gaitasun biofisikoa agortzen du”. Egoera horrek desberdintasun sozialak areagotzen dituela nabarmendu zuten: “Turistifikazioaren esplotazioa nabarmenagoa da arrazakeriaren, generoaren, sexu-orientazioaren edo kapazismoaren ondoriozko diskriminazioak jasaten dituztenengan”.

Amaitzeko, ekainaren 15ean mobi-

lizazio koordinaturako deia egin zuen SETek. “Europa hegoaldeko turistifikazioaren aurka duen ahotsa kontinente osoan eta haratago entzungo da, planeta suntsitzen duen su turistikoa desagererrarazteko, eta ustiatzen dituen lurraldeen ezinbesteko eraldaketa sozioekonomikoa behingoz hasteko”. Lurralde turistifikatuetakomunitateek beren eskubideak aldarrikatzeko eta bizitzaren pribatizazioari aurre egiteko manifestazioak eta protesta ekintzak egingo dituztela iragarri zuen sareak.

Harrera mediatikoa ez zen makala izan. Prentsako langile ugari jarraitu zuten zuzenean agerraldia. Deigarriena, agian, Erresuma Batuko prentsa sentsazionalistaren presentzia izan zen. Hain zuzen, azken hilabeteetan Espainiako Estatuko turistifikazioaren aurkako mugimenduen kriminalizazioa lantzen aritu dira, eta Bartzelonako topaketa baliatu zuten hori elikatzeke.

SET sarea

Turistifikazioari aurre egiteko sortu zen SET sarea –Sud d'Europa contra la Turistificació– 2018ko apirilean. 2017an Europa osoan turismoaren eragin negatiboengatik protestak eta aldarrikapenak areagotu ziren, eta turismoak dakarren guztia ona denaren dogma pitzatu egin zen. Donostian, besteak beste, garai hartan piztu zen egun zabalik dirauen eztabaida; eta orduan sortu zen Bizilagune-kin plataforma, hasieratik SET sarearen parte aktibo izan dena.

SET sare ireki eta transnazio-nala da. Sarearen filosofia ez da zentralizazioaren aldekoa, baina bai elkarrekintzarena: hiri bakoitzak bere bidea du, baina guztiak ari dira arazo berari bueltaka; bizilekuak suntsitzen dituen eredu turistikoari eta, are garrantzitsua-goa, konponbideen sorkuntzari. Sorreratik hona hiru edo lau topaketa presentzial antolatu dira, eta hamaika ekintza, komunikatu eta aldarrikapen sustatu.

Bereziki aktibo agertu zen COVID-19aren pandemian, mundu mailako geldialdia turismo eredu birpentsatzeko aukeratzat aldarrikatu baitzuen. Pandemiaren osteko errebote turistikoak, ordea, agerian utzi zuen aldaketa ez dela berez etorriko, gutxiengo boteretsuaren etekinak hazten jarraitzen duen bitartean. Turistifikazioaren aurkako kexek eta bestelako ereduaren aldarrikapenak pizten eta indartzen jarraitu dute urteotan. Eta 2024an inoiz ez bezalako mobilizazio gaitasuna erakutsi zuten lurralde askotan.

TURISTIFIKAZIOAREN KALTEAK ETA BORROKARAKO ESTRATEGIAK

Topaketa ez zen izan zientzialarien, administratzaileen edo adituen kongresu bat; aktibisten elkartze bat izan zen. Baina, hiru egunetan nabarmen ikusi zen bezala, urtetako borrokan zaildutako ekintzaileek, esperientziaz gain hausnarketa eta ezagutza esanguratsua pila-tu dituzte. Ez zen datuen aurkezpen eta kontraste gune bezala baliatu; eztabaida, hausnarketa eta elkartruke gune bezala baizik. Ez zen turismo jardueraren inguruko azterketa bat izan, turistifikazioaren aurka borrokatzeko eta gizartearen alternatibak sustatzeko bilaketa bat baizik: “Turistifikazioaren aurkako borroka ez da kontraktasunaren adierazpena soilik; bizitza hobearen aldeko apustu aktiboa da”, berretsi zuten hainbat lurraldetatik joandako eragileek.

Ez da masifikazioari lotutako arazoa soilik; turismoak lurralde baten gobernantza, ekonomia, ingurumena, kultura, hizkuntza, hirigintza eta bertako biztanleen bizitza gehiegi baldintzatzeaz ari gara

Topaketetako lehen gogoeta kolektiboa mahai-inguru batean egin zen: turistifikazioaren ondorioak ardatz hartuta, sei lurraldetako aktibistek euren ikuspegia partekatu zuten: Lisboa, Palermo, Euskal Herria, Napoli, Kanariak eta Bartzelona. Askotariko ikuspegi- en esperientzia eta kezkek ehundu zuten elkarriketa. Aztertu zen nola azpiegitura turistikoek –Airbnb eta hotelak, itsas portuak, aireportuak...– herritarren bizimoduan eragin zuzena duten, hirien eta lurraldeen antolamendua baldintzatzen dutelako. Eta biztanleek pairatzen dituzten kalteetan arreta jarri zen: bazterketa ekonomikoa, arrozte kulturala, osasun kalteak, kanporatze espaziala eta gehiago.

Turistifikazioaren ezaugarriak turismo-eredu bakoitzaren arabera desberdinak direla ere ikusi ahal izan zen. Hiriturismoa, uharteetako baldintzapenak,

eguzki eta hondartza eredua, luxuzkoa, gurutzaontzi bidaiak, gastronomikoa, gau giroari lotutakoa, kirol eta kultur ekitaldien erakarmenaz baliatzen dena... Eta turismoaren sustapenean engaiatutako botere ekonomiko eta politikoei lurraldeak eredu horien arabera antzaldatzen dituztela agerian jarri zen.

Turistifikazioa eta gainturismo egoe- ra (*overtourism*) marko egokian kokatu zituzten: ez da turismo handia jasotzen duten guneetako arazoa soilik; sistema ekonomiko baten agerpen bortitza da, eta horrek logika bera errepikatzen du leku askotan. Ez da masifikazioari edo jende pilaketari lotutako arazoa soilik; turismoari lotutako negozioek lurralde baten gobernantza, ekonomia, ingurumena, kultura, hizkuntza, hirigintza eta bertako biztanleen bizitza gehiegi baldintzatzeaz ari gara. Zentzu horretan, turismoaren inguruko eztabaida eredu ekonomiko eta sozial zabalago baten auzi bihurtu zen.

Hitzaldi eta mahai-inguruez gain, interesgarriak izan ziren tailerrak ere: talde txikiagoetan, gai zehatzen inguruan lan-saio praktikoago eta sortzaileagoak egiteko aukera izan zen. Tailerren azken helburua borroka ildoak proposatzea zen. Besteak beste, desazkunde turistikoaren aldeko mugimenduak baliatu ditzakeen diskurtsoak eta antolatu ditzakeen ekimenak elkarrekin irudikatzen jardun zuten.

Kezka iturri nagusietako bati heldu zitzaion batean: etxebizitzaren auziari. Garraio-ereduari erreparatu zitzaion beste batean, lurreko, aireko eta itsasoko garraio turistikoari, hain zuzen. Klima-larrialdia eta turismoa lotzen zituen tailerrean, bi norabidetan landu zen gaia: turismoak klima larrialdian duen eragina eta berotze globalak turismoaren fluxuetan eta moldeetan duena. Beste tailer batean, espresuki landu zituzten turismo industriak azken urteetan hazten jarraitzeko edo bere jarduera zilegi egiteko baliatzen dituen estrategiak: nomada digitalen promozioa, elitizazioa, turismo jasangarriaren mantra, ekonomia urdina, zilarrezko ekonomia, turismo adimentsua eta abar luzea. Azken tailerra turismo sektorean nagusi den enplegu prekario eta feminizatuaren ingurukoa izan zen; azpimarratu zuten turistifikazioaren aurkako borrokan bizilagunen eta langileen arteko aliantzaren potentziala garatzea ezinbestekoa dela.

DESZAKUNDE TURISTIKOA ETA BESTELAKO BIZIMODUAK

Topaketa osoan, gai zehatzen inguruko eztabaidak hausnarketa orokorragoekin bustita egon ziren. Adibidez, etengabe egin zitzaizkien erreferentziak kapitalismoaren berezko ezaugarriari edo desazkunde turistikorantzko bideari. Baina era horretako ideiak bereziki azken solasaldian trukatu eta aberastu ziren. Puntua

Zer da hazkundera? Zertarako hazi? Nolako harremanak ditugu lanarekin, aisialdiarekin eta kontsumoarekin? Zenbateraino da berezkoa edo eragindakoa bidaiatzeko beharra edo desioa?

jarri zuten Bartzelonako Desazkunde Turistikoaren Aldeko Auzoen Asanbladako kideek eta Balear Uharteetako Unibertsitateko ikerlari Macià Blazquezek eta, hortik aurrera, eztabaida zabala egin zen topaketako jatorri anitzeko kideen artean. Zalantzak eta ideia kontrajarriak egon baziren ere, parte hartzaile guztiak mugimendu bakarreko kide zirela ikus zitekeen, ardatz batzuen inguruko adostasunean.

Besteak beste, argitu zen nolako desazkunde defendatzen duten: "Desazkunde turistikoa ez da turismoaren bolumena murrizteko estrategia bat soilik, baizik eta egungo turismoaren oinarri kapitalistak kolokan jartzen dituen ikuspegia". Hitzaldietan behin eta berriz azpimarratu zen turismoaren hazkunde mugagabeak baliabide komunak pribatizatzen dituela: itsasoa, airea, hiri-espazioa, bizitegi-par-

kea edo kultura, adibidez. Komunaren ustiaketa pribatu horrek lan prekarioa, desplazamendu soziala eta ingurumen kalteak eragiten ditu. Horren aurrean, desazkunde turistikoak proposatzen du bizilagunen oinarritzko beharrak eta bizi-baldintzak erdigunean jartzen dituen aldaketa sakona. Eredu zehatzak aipatu ziren: Amsterdamgo aireportuan hegaldiak %10 murrizteko estrategia judiziala edo Alemanian pertsona bakoitzari hegaldien muga jartzeko proposamena. Horrelako adibideek erakusten dute desazkunde turistikoa ez dela utopia teorikoa, neurri zehatz eta aplikagarrietan gauzatu daitekeen proposamen errealista baizik.

Solasaldian azaleratu ziren turistifikazioari egindako kritikak gizarteari planteatzen dizkion galdera sakonetako batzuk: zer da hazkundera? Norentzat eta zertarako ari gara hazten? Nolako harremanak ditugu lanarekin, aisialdiarekin eta kontsumoarekin? Eta naturarekin? Zenbateraino da berezkoa edo eragindakoa bidaiatzeko beharra edo desioa? Zenbat eta nola egin dezakegu? Noiz izango litzateke bateragarria bidezko bizi- eta gizarte-eredu batekin?

Parte hartzaileek berretsi zuten ez dela nahikoa turismoaren erregulazio partziala; benetako eraldaketa behar da, sistema kapitalistaren oinarriak kolokan jarriko dituen. Izan ere, justizia sozialaren ikuspegitik, Jason Hickel bezalako autoreen ildotik, desazkundea ez da atzeral-

di ekonomiko bat. Baliabideen erabilera neurtua, kontsumoaren murrizketa eta, horren bitartez, erabaki demokratikoak hartzeko gaitasun handiagoa lortzea da.

Amaia Perez Orozco ekonomialari feministak egiten duen proposamena oinarri hartuta, aipatu zen estrategiak *presazko neurri*, *palanka* eta *itsasargietan* antolatzeko eta sailkatzeko ideia: turistifikazioari muga jartzeko larrialdiko neurriak aldarrikatu; ate berriak zabaltzen lagunduko diguten politikak

sustatu; eta norabidea argituko digun eszenatoki utopiko bat presente izan. Desazkunde turistikoaren aldeko mugimenduak hiru mota horietako elementuz osatutako estrategia partekatu behar duela azpimarratu zuen Mallorcatik heldutako ekintzaile batek.

Argi geratu zen turistifikazioa ez dela jarduera ekonomiko soila, kapitalismoak lurraldeetan eta gorputzetan duen eraginaren adierazle argia baizik. Solasaldiko parte-hartzaileek turistifikazioaren

aurkako borroka ulertzen zuten borroka sozial, ekologista eta feminista gisa; bizitzaren berreskurapenaren aldeko borroka gisa: lan prekarioari aurre egitea, etxebizitza eskuragarria izatea, zaintza kolektiboak lehenestea eta komunitatean ongi bizitzeko baldintzak orokortzea. Mahai gainean jarritako alternatibetan artean azpimarratu ziren oinarritzko errenta unibertsala, baliabideen sozializazioa, zaintza kolektiborako egiturak, tokiko ekoizpena eta elikadura burujabetza.

Giro atseginean topatzeko gunea

Topaketa Can Batllóko Bloc4 gunean egin zen, Bartzelonako La Bordeta auzoko espazio komunitario eta autogestionatua. Can Batlló, 2011tik auzotarren ekimenez berreskuratutako antzinako oihergintza lantegia, auzolanaren adibide da, eta gaur egun hainbat proiektu sozial eta kultural eraldatzaile hartzen ditu bere barnean. Bloc4 eraikina elkarlanean kudeatzen dute Bartzelonako Udalak, Kataluniako Generalitateak eta ekonomia sozial eraldatzailearen mugimenduak. 60 proiektu baino gehiago garatzen dira bertan: agroekologia, zaintza, energia berriztagarriak eta kultura arlokoak, besteak beste. Espazioa eroso, argitsua eta koloretsua zen, eta bere egitura malguari esker, jarduera ezberdinetara egokitzeak aukera ematen zuen. Hormetan turistifikazioaren aurkako pankartak ikus zitezkeen, tartean euskarazkoak, baita Palestinako bandera bat ere. Saioen arteko atsedenaldietan,

kolektiboek beren argitalpen eta materialen osatutako azoka txikian lasai kuxkuxeatzeak aukera zuten parte hartzaileek.

SET sarea osatzen duten lurralde eta eragile asko elkartu ziren bertan: Bilbo (Bilbo Bihotzean eta SOS Alde Zaharra), Kanariak (Asamblea por el Reparto de la Riqueza), Kantabria (Cantabria No Se Vende), Donostia (Bizilagunekin), Eivissa (Canviem el Rumb Eivissa i Formentera), Genova, Iruñea (AZ Sare Komunitarioa), Lisboa (Movimento Referendo pela Habitação), Mallorca (Menys Turisme Més Vida), Marseilla (Stop Croisières Marseille), Napoli (SET Napoli), Palermo (APRO), Venezia (OCIO), Pirinioak (Pirineu viu), Tarragona (Stop Creuers) eta Bartzelona (ABDT), besteak beste.

Hizkuntza aniztasunak kolorea ematen zion giroari. Harreman informalak etengabeko hizkuntza-kudeaketa arieketak ziren. Eta ez-hitzezko komunikazioak

denetarikoa formak hartzen zituen. Gune formalei dagokienez, gaztelania eta italiar jakatu zuten *lingua franca* gisa. Antolakuntzak bi hizkuntza horietatik eta horietara aldebereko interpretazioa bermatu zuen.

Giroa topaketaren arrakastaren seinale izan zen hasieratik: elkarrenganako interesa eta topo egiteagatik ilusioa nabarmenak ziren. Batzuk aspaldiko ezagunak ziren, urtetan online harremanetan ibili ostean elkar agurtu zutenak; beste batzuek beren burua eta ingurukoak aurkeztuz hasi zituzten elkarriketak. Talde handiak, txikiak eta diskrezioz eta isilean zebiltzan pertsonak nahasten ziren. Bartzelonako Desazkunde Turistikoaren Aldeko Auzoen Asanbladako (ABDT) antolatzaileek ardura eta lan-karga handienak hartu zituzten, eta kanpotik joandakoek, ahal zuten heinean lagunduz, babesa eman ez eta parte-hartuz egin zuten ekarpena.

Erronkaren tamainagatik beldurra, nekea eta ezkortasuna ere azaleratu ziren elkarriketaren uneren batean. Baina emozio baikorrak eta motibazioa agertzea eragin zuen horrek. Borrokatzearen poza sentitu eta, horren bidez, gure bizitzari zentzua emateko deia kutsatu eta gailendu zen giroan: “Ez diezaigun utzi etorkizun hobea irudikatzeari, kezkek gainezka eginda”. Horretarako, irudimen kolektiboa eta alternatiba erreala lantzea funtsezko ikusten da.

Desazkunde turistikoaren aldeko mugimendua ez da “turismoaren aurkako mugimendua”, bizi dugun sistema ekonomiko, sozial eta ekologikoaren diagnostiko zorrotza eta alternatiba eraikitzaile baten aldeko apustua baizik. Solasaldian azaldutako ideiek erakusten dute beharrezkoa dela hainbat galdera potolori erantzutea: zer bizitza nahi dugu? Zer ekonomia? Zer hiri? Zer denbora? Azken batean, hau ez da diskurtso teoriko hutsa: norbanakoaren, komunitatearen eta planetaren biziraupenerako funtsezko hautuak dira.

Topaketari amaiera emateko, ekintza deigarria egin zen Bartzelonako *Sagrada Família* katedralaren inguruan, hiriko eremu turistifikatuenetako batean. Ekintza igande eguerdian izan zen, eta helburu zuen ekainaren 15erako Europa Hegoalde osoan deituta dagoen mobilizazio eguna iragartzea. Bi solairuko autobus turistiko bat igarotzen ari zen katedral paretik, eta aktibista talde batek geldiarazi egin zuen: batzuk lurrean eseri ziren, pankarta handi batekin aurrealdea estaliz, eta urezko pistolekin ibilgailua busti zuten. Ekintza sinbolikoa izan zen: iaz Bartzelonan egindako manifestazio erraldoian pertsona batzuek turista batzuk bustitzea kriminalizatu eta

Turismoaren hazkunde mugagabeak baliabide komunak pribatizatzen ditu, eta horrek lan prekarioa, desplazamendu soziala eta ingurumen kalteak eragiten ditu

irmoki gaitzetsi baitzuen prentsak. Oraingoan, ikurra berreskuratu nahi izan zuten, umorez eta irudimenez, herri mugimenduak bere borroka moldeak eta narritaba definitzeko saiakera gisa.

ALDAKETARAKO BIDEA

Bertan engaiatuta dauden ekintzaileen ztat, turistifikazioaren aurkako borroka ez da turismoaren aurkakoa, ez da bisitariak gaitzesteko kanpaina, ezta hirien iraganarekiko nostalgiaren espresioa ere. Beste gizarte eredu eta beste bizimodu baten aldeko lana da: espazio partekatuen aldekoa, bizilagunengan oinarritutako hiri eta lurralde ereduaren aldekoa. Horregatik, ez da leku bakanetan gertatzen, Europa Hegoaldeko lurraldeetan eta munduko beste hamaika gunetan hedatzen ari den mugimendu sarea da, estutzen doana, elkarrengandik ikasten duena, eta aldi berean, nork bere tokian eragiten duena.

Bartzelonako topaketan bildutakoek argi utzi zuten: hiriak ez dira produktuak; ez dira inbertisiogileen jabetzak; ez dira esperientzia turistikoaren atrezzoak. Hiriak eta herriak komunitateek eraikitzen dituz-

te, fisikoki eta sinbolikoki. Komunitateen eskubidea da bizitoki egokia izatea eta horregatik dihardute lurraldeak turistifikazio basatitik defendatzen, eta horri lotuta, inposatzen zaizkien bizi eredu jasangaitzak zalantzan jartzen. Ez da auzi sektoriala. Ez da hirigintza soilik, ez da etxebizitza soilik, ez da ingurumena soilik. Guztiez ari da, eta eredu osoa jartzen du auzitan. Kontsumoaren kultura, kapitalaren metaketa, irabazi pribatuaren logika eta abar dira gure hiri eta bizitzaren desorekaren eragile.

Konbentzimendu orokor bat ere agerikoa zen bildutakoen artean: badaude alternatibak. Ez sinpleak, ez beti argiak, ez beti errazak. Beste turismo eredu batzuk posible diren? Ikusi beharko da, asmatu beharko dira, probak egin beharko dira. Baina beste bizi eredu batzuk posible direla sinesten duten pertsonak, kolektiboak eta mugimenduak badirela ziurra da. Eta horiek dira sare hau osatzen dutenak. Ausardia kolektiboa sumatzen zen topaketako giroan, eta topaketak berretsi zuen oinarri-oinarritzkoa dela elkarrekin aritzea, isolamendua gainditzea.

Ekainaren 15ean, Europa Hegoaldeko hiri eta lurraldeetan mobilizazioak izango dira berriz, baita Euskal Herrian ere. Auzi unibertsal baten tokiko adierazpena izatearen kontzientzia inoiz baino handiagoa izango da, ziurrenik. Deialdi horiek interpelatuta senti gaitezen, ez da beharrezkoa Airbnb batek etxetik kanporatu izana, girien tabernak lo egiten ez uztea edo zin egitea gure herritik ez garela irtengo. Gure hiriak, gure lurraldea eta gure bizimoduak defendatzeko deialdiak dira, baina baita zintzotasunez eta itxaropenetik bestelako ereduak pentsatzeko gonbidapenak ere. ●